

באפליה הזאת כבר היינו

הפשרה שהושגה בזמנה בשאלה מיהו יהודי לצורך חוק השבות השוותה את מעמדם של צאצאי משפחות שבהן הגברים יהודים לזה של צאצאי משפחות שבהן הנשים יהודיות. מי מעוניין לפתוח את הנושא מחדש כדי להפלות ביניהם?

קו שילדים לאב יהודי ולאם לא יהודייה הגדלים בישראל והנאמרים נים למדינה יכולים להירשם כפריטי הלאום כיהודים, אף אם ההלכה איננה מכירה בכך.

פסקהדין עורר סערה שבעקבותיה תוקנו חוק מירשם האוכלוסין וחוק השבות. התיקון הושתת על פשרה. מצד אחד אימץ החוק את ההגדרה ההלכתית למושג "יהודי" וקבע כי יהודי הוא "מי שנולד לאם יהודייה או שנתגייר, והוא אינו בן דת אחרת". בנקודה זו נתקב" לה איפוא עמדת החוגים הדתיים, בכפוף לכך שלא הובהר מהו אותו גיור והאם הוא בהכרח גיור אורתודוקסי, או שיייתכן גם גיור אחר.

יחד עם זאת נקבע בחוק השבות כי הזכויות של עולה לפי חוק האזרחות וכן זכויות עולה לפי כל חיקוק "מוקנות גם לילד ולנכד של יהודי, לבן-זוגו של יהודי, ולבן-זוגו של ילד ושל נכד של יהודי, להוציא אדם שהיה יהודי והמיר את דתו מרצונו".

הפשרה שהושגה השוותה איפוא, לצורך חוק השבות, את מעמדם של יבגני ושל סוניה בדוגמה שהבאתי לעיל. היש טעם לפתוח את הנושא מחדש על מנת להפלות ביניהם?

אכן, ניתן לעורר את השאלה אם יש לחייב את כל העולים ליישראל בהצהרת נאמנות למדינה ולחוקיה, שתכלול גם הצהרה בדבר נכונות בני המשפחה לשרת בצה"ל. אך זוהי שאלה נפרדת.

הכותב הוא פרופסור בפקולטה למשפטים, אוניברסיטת תל-אביב

לסבא יהודי (שנישאה ללא-יהודייה) נולד בן (שנישאה ללא-יהודייה) ונכדה שנניח ששמה סוניה.

בעיני החרדים והאורתודוקסים יבגני הוא יהודי כשר. מכיוון שסבתו היתה יהודייה, גם אמו יהודייה ולכן גם הוא עצמו יהודי. לעומת זאת, סוניה, בעיני החרדים והאורתודוקסים, היא "גויה", שכן אמה לא היתה יהודייה.

אינני רואה כל טעם בהבחנה זו. "החלק היהודי" במוצאם של השניים, אם ניתן להתבטא בלשון זו, הוא שווה, ואין שום סיבה להפלות בין יבגני לבין סוניה. אם מותר ליבגני, בזכות סבתו היתה יהודייה, לעלות ארצה מכוח חוק השבות, אין סיבה שלא להתיר זאת לסוניה, שסבה היה יהודי.

בכך אנו חוזרים לפסקהדין הירוע בפרשת רס"ן בנימין שליט נגד שר הפנים. שליט היה ישראלי שנשאה אישה שאמה לא היתה יהודייה. השאלה שהתעוררה היתה האם ניתן לרשום את ילדיהם של בני הזוג שנולדו בישראל כבני הלאום היהודי. זאת, בניגוד לעמדתו של משרד הפנים, שלפיה יש לרשום כיהודי, הן כפריט הדת והן כפריט הלאום, רק את מי שאמו יהודייה ואיננו בן דת אחרת או מי שהתגייר כהלכה.

פסקהדין, שניתן שנים לפני שאהרון ברק התמנה לבית-המשפט העליון, הוכרע ברוב של חמישה נגד ארבעה. שופטי הרוב פס

לאחרונה פתחו חוגים חרדיים במאבק נגד ההוראה בחוק השבות המעניקה זכויות עולים ואזרחות לילדיהם ולנכדיהם של יהודים ולבני זוגם. כעת הצטרף העיתון "הארץ" לדרישה לרדון מחדש בחוק השבות. במאמר מערכת מאתמול נאמר בין השאר שבשנים האחרונות לא מתקיים ייעודו המקורי של חוק השבות, ומאות אלפי לא-יהודים, שרבים גם נולדו להורים לא יהודים, היגרו ליישראל בחסות החוק". המאמר מסתיים במסקנה שלפיה בעוד שעיית יהודים לישראל לא צריכה להיות סלקטיבית, הרי כאשר מדובר בלא-יהודים, נשאלת השאלה מי מבין הלא-יהודים בעולם זכאים להגר לישראל".

הקושי בעוץ בשאלה מיהו יהודי. בעניין זה קיים פער תהומי בין גישת הדתיים האורתודוקסים לגישת החילונים. ראוי להדגיש שגם הדתיים וגם החילונים מכירים ביהדותם של ילדים מנישואים מעורבים. הפער נעוץ בכך שהדתיים מגבילים את ההכרה לקו המשפחתי הנשי, בעוד שהחילונים מוכנים להכיר ביהדות גם לפי הקו המשפחתי הגברי. אמחיש את הבעיה באמצעות השוואה בין שתי משפחות, שבאחת מהן היתה הסבתא יהודייה ובשנייה היה הסבא יהודי:

לסבתא יהודייה (שנישאה ללא-יהודי) נולדה בת (שנישאה ללא-יהודי) ונכד שנניח כי שמו יבגני.